

Tervis – inimarengu tähtsaim näitaja

Ain-Elmar Kaasik – Eesti Teaduste Akadeemia

18. septembril toimus Riigikogus põhiseaduskomisjoni algatusel Eesti inimarengu ja „Eesti inimarengu aruande 2007” kui olulise riikliku tähtsusega küsimuse arutelu. Aruannet oli selle väljaandja – Eesti Koostöö Kogu – esitlenud juba 17. märtsil, selle autoriteks on juhtivad Eesti teadlased ja eksperdid hariduse, rahvatervise, majanduse, rahvussuhete ja teistest valdkondadest. Kuigi Eesti on oma inimarengu aruannet andnud välja juba 1995. aastast, oli selle esmakordne arutelu riigi esindusdemokraatia kõrgeimas kogus tunnistajaks, et majandusarengu ning julgeoleku kui domineerivate teemade kõrvale on Eesti avalikku debatti senisest rohkem tõusmas rahva tervis, hariduse tulevik ja valikud, sallivus, usaldus, hoolivus ühiskonnas ning elukeskkond.

Eesti oli inimarengu indeksi pingereas 2007. a maailmas 177 vastavat indeksit jälgivate riikide hulgas 44. kohal, mis näitab, et Eesti on kahtlemata arenenud riik. Samas näitab võrdlus, et Eesti areng on olnud rõhutatult ebaühtlane. Olles maailmas hariduse osaindeksi poolest 20ndal ja majanduse osaindeksi poolest 43. kohal, jääme tervise osaindeksi poolest vaid 78. kohale. Kuivõrd 2007. a aruanne sai kasutada 2005/2006. a statistilisi andmeid, oli meil võimalus end võrrelda Euroopa Liidu 25 liikmesmaaga, mis andis meile inimarengu indeksi osas vaid 22. koha. Meie sotsiaalkaitse kulutused

SKTst jätavad meid ELi riikide pingereas 23. kohale ja viimaste hulgas oleme ka eeldatava keskmise eluea poolest. Kuigi meie meeste keskmine eluiga on pisut tõusnud, olles praegu 67,36 aastat ja naistel 78,47, jääb see siiski oluliselt – suurusjärgus 7–9 aastat – maha stabiilselt arenenud Euroopa riikidest. Meeste ja naiste eeldatava keskmise eluea diferents Eestis on 11 aastat, mis on üle kahe korra suurem, kui peetakse aksepteeritavaks. Kahjuks ei ole Eesti noorte meeste seas hinnatud mitte hea füüsiline vorm ja tervis, vaid mingid muud tegurid, nagu suitsetamine ja alkoholi tarvitamine. Eesti on ammu ületanud WHO ekspertide seatud alkoholitarvitamise ohtliku piiri, mis toob kaasa põhjalikud muutused rahva väärtushinnangutes, tervises, genofondis ja kogu ühiskonna funktsioneerimises. Selle tulemusel ületab vigastussurmade kordaja Eestis Rootsi vastava näitaja enam kui neli korda ja sama kehtib meeste enneaegse (ea-rühmas 50–55) suremuse kohta südamehaiguste tagajärjel. Lootes siiski, et rahvatervise negatiivsed (kahjuks kohati halvenevad, sealhulgas noorte hulgas) näitajad ei ole Eestis taaspöördumatud, on vaja kogu ühiskonna jõupingutusi väärtushinnangute ja nendest johtuvate eluviiside kujundamisel, samuti arstiabi tõhustamisel. Viimane toimib praegu kohati suutlikkuse piiril. Kokkuhoid investeeringute ja personalikulutuste arvel võib peatselt halvendada arstiabi kättesaadavust ja kvaliteeti riigis.

ain-elmar.kaasik@akadeemia.ee